

تاثیر دوره تصدی مدیریت و حسابر بر کیفیت گزارشگری مالی

عباس صالحی*^۱، افسانه سبزیکارها^۲ و افشین مرادی^۳

^۱ کارشناس ارشد حسابرسی، شهرداری قزوین، قزوین، ایران.

^۲ دانشجوی دکتری مدیریت دولتی گرایش منابع انسانی، شهرداری قزوین، قزوین، ایران.

^۳ کارشناس حسابداری، شهرداری قزوین، قزوین، ایران.

* نویسنده مسئول: عباس صالحی salehi.abbas.acc@gmail.com

چکیده

گزارشگری مالی باید اطلاعاتی ارائه کند که برای سرمایه گذاران و اعتباردهندگان و سایر استفاده کنندگان حال و آینده مفید واقع شوند تا آنها بتوانند بر این اساس در زمینه سرمایه گذاری، اعتبار و موارد مشابه تصمیم منطقی اتخاذ نمایند. همچنین گزارشگری مالی با کیفیت باید اطلاعاتی در مورد منابع اقتصادی واحد تجاری، ادعا نسبت به این منابع و نیز اثرات ناشی از رویدادهای مالی و غیر مالی و شرایطی که منجر به تغییر منابع و ادعا نسبت به این منابع شود، ارائه نماید. با توجه به نقش مهم مدیران و حسابرسان در موفقیت شرکتها پژوهش حاضر با هدف بررسی تاثیر دوره تصدی مدیریت و حسابر بر کیفیت گزارشگری مالی به مطالعه بر روی ۸۹ شرکت طی دوره زمانی ۱۴۰۰-۱۳۹۳ پرداخته است. نتایج نشان داد که بین دوره تصدی مدیریت و کیفیت گزارشگری مالی ارتباط معکوس و معناداری وجود دارد همچنین در ادامه نتایج بیانگر آن بود که بین دوره تصدی حسابر و کیفیت گزارشگری مالی ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد.

واژگان کلیدی: کیفیت گزارشگری مالی، دوره تصدی مدیریت، دوره تصدی حسابر

مقدمه

مبنای تصمیمات مشارکت‌کنندگان در بازار اوراق بهادار، اطلاعاتی است که بورس اوراق بهادار منتشر می‌کند. تصمیم‌گیری صحیح در بازار اوراق بهادار زمانی امکان‌پذیر است که اطلاعات مزبور به موقع، مربوط، با اهمیت و نیز کامل و قابل فهم باشند. چنانچه اطلاعات افشا شده از ویژگی‌های فوق یا بعضی از آن‌ها برخوردار نباشند، بدون تردید سازوکار کشف قیمت در بازار به درستی عمل نخواهد کرد و قیمت‌گذاری اوراق به شیوه‌ای مطلوب انجام نخواهد شد (چن و دو، ۲۰۱۹). شفافیت، هسته مرکزی گزارشگری مالی مدرن است. یکی از مهمترین عواملی که موجب جذابیت شرکت از دیدگاه سرمایه‌گذاران می‌شود؛ شفافیت است. شرکت‌ها از طریق سیاست‌های قانونی، نظارتی و حسابداری، با هدف حمایت از سرمایه‌گذاران، درخصوص شفافیت مالی پاسخگو هستند (نیر و همکاران، ۲۰۱۹).

نقش اصلی اطلاعات حسابداری در بازارهای مالی، فراهم کردن زمینه‌های لازم برای تخصیص بهینه منابع است. در پی رسوایی‌های مالی شرکت‌های بزرگی همچون انرون و ورلدکام، اطمینان و اعتماد سرمایه‌گذاران به سیستم گزارشگری مالی تضعیف شده و کیفیت گزارشگری مالی به‌عنوان عامل مهمی در تعیین اعتبار و قابلیت اعتماد ارقام گزارش شده پدیدار گشت. در نتیجه تعیین کیفیت اطلاعات حسابداری و نتایج حاصل از آن، مورد علاقه سرمایه‌گذاران، مدیران، قانون‌گذاران و تدوین‌کنندگان استانداردها است (احمدپور و احمدی، ۱۳۸۷). محاسبه سود خالص یک بنگاه اقتصادی که به‌عنوان یکی از اقلام حسابداری در گزارش‌های مالی تهیه و ارائه می‌شود، متأثر از روش‌ها و برآوردهای حسابداری است. امکان استفاده از روش‌های گوناگون حسابداری موجب شده است که سود واقعی شرکت‌ها با سود گزارش شده در صورت‌های مالی تفاوت داشته باشد. نتایج پژوهش‌ها نشان می‌دهد که سطح بالای اقلام تعهدی موجب کاهش کیفیت گزارشگری مالی می‌شود. بنابراین می‌توان ادعا کرد که اقلام تعهدی بیشتر به معنی کیفیت کمتر گزارشگری مالی شرکت‌ها است (نوروش و همکاران، ۱۳۸۵).

عوامل بسیاری موجب برتری یک شرکت در مقایسه با شرکت‌های دیگر می‌شوند که مهم‌ترین آن‌ها ساختار مالکیت است که شانس شرکت را برای بهبود و حفظ ساختار سرمایه در آینده تحت تأثیر قرار می‌دهد. ساختار مالکیت به عنوان مهم‌ترین پارامتر مؤثر بر ارزش‌گذاری شرکت‌ها و برای جهت‌گیری آنان در بازارهای سرمایه مطرح گردیده است. حداکثر کردن ارزش شرکت‌ها مستلزم اجرای طرح‌های سودآور است. در جهان امروز با توجه به شرایط بازار رقابت تعیین روش تأمین مالی مناسب برای افزایش سودآوری و ادامه حیات شرکت‌ها امری ضروری است. ساختار مالکیت مشتمل بر دو مفهوم بافت یا ترکیب مالکیت از یک سوء و میزان تمرکز سهام از سویی دیگر است. (رضایی و همکاران، ۱۳۹۷).

در دیدگاه مبتنی بر منابع که یکی از نظریه‌های پرکاربرد در توضیح تفاوت عملکرد و نتایج سازمان‌ها است، به نقش مدیران تأکید زیادی می‌شود. توانایی مدیریت در شناخت و به کارگیری مؤثر منابع شرکت را می‌توان به عنوان منبعی با ارزش دانست که دستیابی به مزیت رقابتی پایدار را برای یک شرکت امکان‌پذیر می‌سازد. مدیران از لحاظ توانایی مدیریت منابع و هماهنگی فرایندهای مدیریتی در راه بهبود عملکردهای سازمانی متفاوت هستند. بنابراین تأثیر تجربه مدیران خود منبعی مهم و ارزشمند محسوب می‌شود (خواجوی و قدیریان آرانی، ۱۳۹۷).

رشد و توسعه شرکت‌های سهامی در گذر زمان به پیدایش و فزونی قشری از صاحبان سرمایه انجامید که در اداره شرکت‌ها مشارکت مستقیم نداشته و از طریق انتخاب هیأت مدیره، امور شرکت را هدایت و بر آن نظارت می‌کنند. بدون یک نظام حاکمیت شرکتی خوب، ممکن است یک شرکت با بحران مواجه شود. به عنوان مثال زمانی که شرکت‌ها بیش از حد اهرم مالی داشته باشند و یا دارای سطح بالایی از بدهی‌های کوتاه مدت باشند و اگر به همه این‌ها نظام حاکمیت شرکتی ضعیف را هم اضافه کنیم ممکن است شرکت دچار بحران مالی شود. لازم به ذکر است که بحران مالی آسیا در سال ۱۹۹۷ و بحران مالی جهانی در سال ۲۰۰۷ دو

1. Chen & Du

2. Nair et al

نمونه اصلی از این بحران مالی است که به شکل قابل توجهی از تصمیمات تأمین مالی شرکت‌ها نشأت گرفته است. باید به این نکته توجه داشت که شرکت‌ها بسته به شرایط موجود، رفتارهای متفاوتی را نشان می‌دهند (دتهامرونگ و همکاران؛ ۲۰۱۷). مهارت‌های مدیران شرکت‌ها عامل غیر قابل مشاهده‌ای است که در تحقیقات انجام شده در مورد ساختار سرمایه نادیده گرفته شده است. لازم به ذکر است که این مهارت‌ها می‌تواند تأثیر زیادی بر تصمیمات در مورد ساختار سرمایه شرکت‌ها داشته باشد. بیشتر محققان بر این جمله اتفاق نظر دارند که مدیران شرکت‌ها همواره در تکاپوی گرفتن مؤثرترین تصمیمات استراتژیک هستند. مانند تصمیم‌گیری در مورد به حداکثر رساندن سطح مطلوبیت بدهی‌ها و حقوق صاحبان سهام شرکت‌ها. با این حال میزان بسیار بالای بدهی‌ها در برخی از شرکت‌ها این سوال را در ذهن می‌گنجاند که آیا مدیران شرکت‌ها واقعا از مهارت‌های خود برای به حداکثر رساندن ارزش شرکت‌ها استفاده می‌کنند؟ و آیا تجربه بالای مدیران بر ساختار سرمایه شرکت‌ها اثرگذار است؟ همیشه فرض بر این است که مدیران با تجربه توانایی اتخاذ تصمیماتی را دارند که این تصمیمات می‌تواند باعث افزایش ارزش شرکت شود (ماتمه میلولا و همکاران؛ ۲۰۱۷).

در دو دهه اخیر، پس از رسوایی‌های شدید مالی در سطح شرکت‌های بزرگ، وجود یک حسابرسی با کیفیت از اهمیت ویژه‌ای برخوردار شده است و امروزه با پررنگ شدن نقش ساختار هیأت مدیره این نیاز بیش از پیش احساس می‌شود. از طرف دیگر، شرکت‌ها و سهامداران برای نظارت دقیق‌تر بر زمینه‌هایی همچون ریسک، جلوگیری از اتلاف منابع شرکت، صحت گزارشگری مالی و رعایت الزامات قانونی و مقرراتی، بر گزارشات حسابرسی شده اتکا می‌کنند. (نصیرزاده و اورادی و رجبعلی زاده، ۱۳۹۶). حسابرسان با گذشت زمان شناخت بهتری از فعالیت صاحبکار به دست آورده و تجربه بیشتری کسب می‌کنند و به این ترتیب توانایی آنها در مورد مناسب یا مناسب نبودن روش‌های حسابداری و گزارشگری و میزان افشا، افزایش می‌یابد؛ همچنین تخصص حسابرسان در صنعت و دوره تصدی حسابرس به بهبود افشای اطلاعات با اهمیت کمک شایانی می‌کند. بنابراین رابطه طولانی مدت تصدی حسابرس و صاحبکار می‌تواند کیفیت حسابرسی را بهبود بخشد. در نتیجه افزایش کیفیت حسابرسی سبب افزایش شفافیت و کیفیت افشای اطلاعات در سطح محیط اطلاعاتی شرکت می‌شود. به عنوان مثال یکی از شاخص‌های تعیین قیمت سهام میزان سود اعلامی می‌باشد که باید حاوی اطلاعات واقعی باشد، تا سرمایه‌گذاران به بازده مورد انتظار برسند و این رهنمود از طریق کیفیت حسابرسی و نحوه راهبرد شرکت به صورت مناسب و به دنبال آن افشای اطلاعات و بدون حساب‌آرایی سود میسر است. به منظور گسترش و یکپارچه‌سازی ادبیات موجود، این مطالعه، ضمن تلاش برای گسترش شناخت عملکرد شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، سعی دارد تاثیر دوره تصدی مدیریت و حسابرس را بر کیفیت گزارشگری مالی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران مورد بررسی قرار دهد. در واقع این تحقیق اولین نمونه‌ای است که در ایران برای درک این رابطه انجام می‌گیرد.

روش پژوهش

روش پژوهش، از سه منظر مختلف به صورت زیر می‌باشد:

(۱) **روش پژوهش از نظر ماهیت و محتوایی:** این پژوهش از این رو که در پی یافتن رابطه معنی‌داری بین متغیرهای پژوهش می‌باشد و همین‌طور به دلیل این که به مطالعه حدود تغییرات متغیر وابسته، با توجه به حدود تغییرات متغیرهای مستقل، می‌پردازد، در زمره پژوهش‌های هم‌بستگی قرار می‌گیرد. بنابراین روش پژوهش از نظر ماهیت و محتوایی، یک پژوهش از نوع هم-بستگی می‌باشد که برای کشف هم‌بستگی بین متغیرها به روش پس‌رویدادی عمل می‌کند.

(۲) **روش پژوهش از نظر هدف:** پژوهش حاضر از لحاظ نوع کار تحقیقاتی و از نظر هدف، یک پژوهش کاربردی می‌باشد که از اطلاعات واقعی و روش‌های مختلف آماری برای رد یا عدم رد فرضیه استفاده می‌گردد، و در حوزه نظریه‌های اثباتی قرار می‌گیرد.

3. Dathamrong et al

4. Matemilola et al

۳) روش پژوهش از نظر روش انجام پژوهش: انجام این پژوهش در چارچوب استدلال قیاسی-استقرایی می‌باشد، بدین معنی که مبانی نظری و پیشینه پژوهش از راه مطالعات کتابخانه‌ای، مقالات و سایت‌های معتبر در قالب قیاسی، و گردآوری اطلاعات برای تأیید یا رد فرضیه در قالب استقرایی می‌باشد.

جامعه آماری تحقیق، کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در سازمان بورس اوراق بهادار تهران از سال ۱۳۹۳ تا ۱۴۰۰ هجری-شمسی می‌باشد. نمونه‌های مورد مطالعه در این تحقیق با استفاده از روش غربالگری و با توجه به معیارهای زیر انتخاب می‌گردد.

- 1) به منظور قابل مقایسه بودن اطلاعات، پایان سال مالی شرکت منتهی ۲۹ اسفند باشد.
- 2) شرکت در سال‌های مورد مطالعه تغییر سال مالی نداده باشد.
- 3) به منظور همگن بودن اطلاعات، شرکت مورد نظر جز بانک‌ها، مؤسسات مالی، شرکت‌های سرمایه‌گذاری، واسطه‌گری مالی و هلدینگ نباشد.

4) معاملات سهام شرکت به طور مداوم در بورس اوراق بهادار تهران صورت گرفته باشد و توقف معاملاتی بیش از شش ماه در سهام یاد شده اتفاق نیفتاده باشد.

5) اطلاعات مربوط به محاسبه متغیرهای انتخاب شده در این تحقیق در دسترس باشد. در این تحقیق برای جمع‌آوری اطلاعات از صورت‌های مالی سالانه شرکت‌ها، بانک‌های اطلاعاتی از قبیل نرم‌افزار ره‌آوردنویس، سایت‌های *irbourse*، *codal*، *tsetmc* و دیگر سایت‌های معتبر استفاده شد. داده‌های جمع‌آوری شده از طریق نرم‌افزار اکسل طبقه‌بندی شده و تجزیه و تحلیل‌ها نیز به کمک نرم‌افزار Eviews انجام شده است.

در این پژوهش بعد از اعمال پیش‌فرض‌ها، ۸۹ شرکت طی بازه زمانی ۱۴۰۰-۱۳۹۳ در نظر گرفته شدند.

تعریف عملیاتی متغیرهای پژوهش

متغیر وابسته

متغیر وابسته، متغیر اصلی مورد توجه پژوهش‌گر بوده که مشاهده یا اندازه‌گیری می‌شود تا تأثیر متغیر مستقل بر آن مشخص شود. در پژوهش حاضر، متغیر کیفیت گزارشگری مالی به‌عنوان متغیر وابسته پژوهش در نظر گرفته می‌شود.

کیفیت گزارشگری مالی (EQ):

کیفیت اقلام تعهدی (ACQ): به‌منظور محاسبه کیفیت اقلام تعهدی در این پژوهش به پیروی از کوتاری و همکاران^۵ (۲۰۰۵) از مدل زیر استفاده می‌شود.

$$TACC_{it} = \beta_0 + \beta_1(\Delta REV_{it} - \Delta REC_{it}) + \beta_2 PPE_{it} + \beta_3 ROA_{it} + \varepsilon_{it}$$

$$ACQ_{it} = - |\varepsilon_{it}|$$

$TACC_{it}$: مجموع اقلام تعهدی شرکت i در پایان سال t تقسیم بر مجموع دارایی‌های شرکت i در ابتدای سال t .
 ΔREV_{it} : تغییر در فروش خالص شرکت i در سال t نسبت به سال $t-1$ تقسیم بر مجموع دارایی‌های شرکت i در ابتدای سال t .
 ΔREC_{it} : تغییر در حساب‌های دریافتی شرکت i در سال t نسبت به سال قبل تقسیم بر مجموع دارایی‌های شرکت i در ابتدای سال t .

PPE_{it} : خالص دارایی‌های ثابت شرکت i در سال t تقسیم بر مجموع دارایی‌های شرکت i در ابتدای سال t .

⁵ Kthari et al

ROA_{it} : نرخ بازده دارایی‌ها که برابر است با سود خالص شرکت i در سال t تقسیم بر مجموع دارایی‌های شرکت i در ابتدای سال t .

ϵ_{it} : جملات خطای مدل رگرسیونی که قرینه قدرمطلق آن به‌عنوان کیفیت ارقام تعهدی در نظر گرفته می‌شود.

ACQ_{it} : کیفیت ارقام تعهدی شرکت i در سال t .

متغیر مستقل

متغیر مستقل به متغیری اطلاق می‌شود که بر متغیرهای دیگر تأثیر می‌گذارد. پژوهش‌گر متغیر مستقل را انتخاب، اندازه‌گیری و یا دستکاری می‌کند تا تأثیر یا رابطه آن را بر متغیر یا متغیرهای دیگر اندازه‌گیری کند. در پژوهش حاضر، متغیرهای دوره تصدی مدیریت و دوره تصدی حسابرس به‌عنوان متغیر مستقل پژوهش استفاده می‌شود.

(۱) دوره تصدی مدیریت (ME):

برابر است با لگاریتم طبیعی تعداد سال‌های حضور مدیرعامل در شرکت.

(۲) دوره تصدی حسابرس ($Tenure$):

دوره تصدی حسابرس یکی از معیارهای اندازه‌گیری کیفیت حسابرسی است که به تعداد سال‌های متوالی که مؤسسات حسابرسی یک صاحبکار را مورد رسیدگی و حسابرسی قرار می‌دهد، اطلاق می‌شود. انجام عملیات حسابرسی صاحبکار توسط یک مؤسسه حسابرسی طی سنوات متمادی، به دلیل آشنایی تیم حسابرسی با عملیات حسابرسی صاحبکار، می‌تواند مؤثرتر صورت گیرد. چنانچه مؤسسه حسابرسی تجربه انجام حسابرسی مؤسسه صاحبکار برای چندین سال را داشته باشد، علاوه بر اینکه اعضای تیم حسابرسی شناخت بیشتری نسبت به کار صاحبکار خواهد داشت، موجب تسریع در انجام عملیات حسابرسی، کاهش هزینه‌های حسابرسی و افزایش کیفیت حسابرسی می‌گردد. نتایج تحقیقات خارج از کشور نشان می‌دهد که بالا بودن دوره تصدی حسابرس، موجب افزایش شناخت و تخصص حسابرس در صنعت صاحبکار مربوطه شده و همچنین موجب بالا رفتن سطح کیفیت حسابرسی خواهد شد.

در این پژوهش با توجه به تحقیقات انجام شده تا کنون، دوره تصدی حسابرس را بیشتر از ۳ سال در نظر گرفته شد. بنابراین دوره تصدی حسابرس متغیری دو وجهی است که اگر تعداد سال‌هایی که حسابرس در استخدام شرکت است بزرگتر یا مساوی ۴ باشد برابر با یک و در غیر این صورت برابر با صفر است.

متغیر کنترل

متغیر کنترل متغیری است که بر رابطه بین متغیرهای مستقل و وابسته تأثیر دارد. اما، پژوهش‌گر قصد دارد اثر آن را حذف کند. به بیان دیگر، متغیر کنترل متغیری است که تأثیرگذاری آن در جریان پژوهش کنترل می‌شود. در پژوهش حاضر، متغیرهای اندازه شرکت، اموال و ماشین‌آلات و تجهیزات، بازده دارایی‌ها و بازده حقوق صاحبان سهام به‌عنوان متغیرهای کنترل پژوهش در نظر گرفته می‌شوند.

- اندازه شرکت:

اندازه شرکت برابر است با لگاریتم طبیعی جمع دارایی‌های شرکت در پایان سال مالی.

$$SIZE_{it} = Ln(TA_{it})$$

$SIZE$: اندازه شرکت؛ Ln : لگاریتم طبیعی؛ TA : جمع دارایی‌ها؛ i : مؤلفه شرکت؛ t : مؤلفه دوره زمانی سالانه؛

- اموال، ماشین‌آلات و تجهیزات:

جهت محاسبه متغیر اموال، ماشین‌آلات و تجهیزات از رابطه زیر استفاده می‌شود.

$$PPE_{it} = \frac{Tang_{it}}{TA_{it}}$$

PPE: اموال، ماشین‌آلات و تجهیزات؛ Tang: جمع دارایی‌های ثابت مشهود؛ TA: جمع دارایی‌ها؛ i: مؤلفه شرکت؛ t: مؤلفه دوره زمانی سالانه؛

- بازده دارایی‌ها:

عبارت است از نسبت سود خالص به مجموع دارایی‌های شرکت.

$$ROA_{it} = \frac{Net Profit_{it}}{Total Assets_{it}}$$

- بازده حقوق صاحبان سهام:

عبارت است از نسبت سودخالص شرکت به مجموع حقوق صاحبان سهام.

$$ROE_{it} = \frac{Net Profit_{it}}{Shareholders Equity_{it}}$$

فرضیه‌ها و مدل‌های پژوهش

• فرضیه اول: بین دوره تصدی مدیریت و کیفیت گزارشگری مالی ارتباط معناداری وجود دارد.

جهت آزمون این فرضیه از مدل رگرسیونی ذیل استفاده می‌شود:

$$EQ_{it} = \beta_0 + \beta_1 ME_{it} + \beta_2 Size_{it} + \beta_3 PPE_{it} + \beta_4 ROA_{it} + \beta_5 ROE_{it} + \varepsilon_{it}$$

• فرضیه دوم: بین دوره تصدی حسابرس و کیفیت گزارشگری مالی ارتباط معناداری وجود دارد.

جهت آزمون این فرضیه از مدل رگرسیونی ذیل استفاده می‌شود:

$$EQ_{it} = \beta_0 + \beta_1 Tenure_{it} + \beta_2 Size_{it} + \beta_3 PPE_{it} + \beta_4 ROA_{it} + \beta_5 ROE_{it} + \varepsilon_{it}$$

یافته‌ها

آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

به‌طور کلی، روش‌هایی را که به وسیله آن‌ها می‌توان اطلاعات جمع‌آوری شده را پردازش کرده و خلاصه نمود، آمار توصیفی می‌نامند. این نوع آمار صرفاً به توصیف جامعه یا نمونه می‌پردازد. در بخش آمار توصیفی، تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از شاخص‌هایی همچون میانگین، میانه، کمینه، بیشینه، انحراف معیار، ضریب چولگی انجام می‌پذیرد. در این ارتباط میانگین، اصلی‌ترین شاخص مرکزی بوده و متوسط داده‌ها را نشان می‌دهد، به‌طوری که اگر داده‌ها بر روی یک محور به‌صورت منظم ردیف شوند، مقدار میانگین دقیقاً نقطه تعادل یا مرکز ثقل توزیع قرار می‌گیرد. انحراف معیار میزان پراکندگی داده‌ها را از حول میانگین نشان می‌دهد. ضریب چولگی نیز از پارامترهای تعیین انحراف از قرینگی بوده و شاخص تقارن داده‌ها است. خلاصه وضعیت آمار توصیفی مربوط به متغیرهای مدل‌های پژوهش در جدول (۱) ارائه شده است.

جدول ۱: آمار توصیفی متغیرهای مدل‌های پژوهش

نماد متغیر	تعداد مشاهدات	میانگین	میانه	بیشینه	کمینه	انحراف معیار	ضریب چولگی
<i>EQ</i>	۷۱۲	-۰/۰۷۷	-۰/۰۵۹	-۰/۰۰۰۲	-۰/۴۲۶	۰/۰۶۸	-۱/۷۳۴
<i>ME</i>	۷۱۲	۰/۹۹۸	۱/۰۹۸	۲/۳۹۷	۰/۰۰۰	۰/۷۲۷	-۰/۰۱۹
<i>Tenure</i>	۷۱۲	۰/۴۶۲	۰/۰۰۰	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۴۹۸	۰/۱۵۲
<i>SIZE</i>	۷۱۲	۲۷/۸۳۴	۲۷/۶۶۱	۳۲/۹۶۵	۲۳/۹۲۰	۱/۵۴۸	۰/۸۱۶
<i>PPE</i>	۷۱۲	۰/۲۴۰	۰/۱۹۱	۰/۸۳۸	۰/۰۰۳	۰/۱۷۱	۱/۱۶۳
<i>ROA</i>	۷۱۲	۰/۱۳۹	۰/۱۱۶	۰/۶۳۱	-۰/۲۳۳	۰/۱۱۶	۱/۱۰۰
<i>ROE</i>	۷۱۲	۰/۳۰۱	۰/۲۸۹	۰/۹۲۲	-۰/۸۸۳	۰/۲۰۷	-۰/۳۱۶

EQ: کیفیت گزارشگری مالی؛ *ME*: دوره تصدی مدیریت؛ *Tenure*: دوره تصدی حسابرس؛ *SIZE*: اندازه شرکت؛ *PPE*: اموال، ماشین‌آلات و تجهیزات؛ *ROA*: نرخ بازده دارایی‌ها؛ *ROE*: نرخ بازده حقوق صاحبان سهام؛

مانایی متغیرهای پژوهش

در این قسمت مانایی متغیرها و آزمون‌های آن در داده‌های ترکیبی مورد بحث قرار می‌گیرد. مانایی متغیرهای پژوهش بدین معنی است که میانگین و واریانس متغیرها در طول زمان و کواریانس متغیرها بین سال‌های مختلف ثابت بوده است؛ در نتیجه، استفاده از این متغیرها در مدل، باعث به‌وجود آمدن رگرسیون کاذب نمی‌شود. بدین منظور در این پژوهش، از آزمون لوین، لین و چو استفاده می‌شود. لوین، لین و چو نشان دادند که در داده‌های ترکیبی، استفاده از آزمون ریشه واحد برای ترکیب داده‌ها، دارای قدرت بیش‌تری نسبت به استفاده از آزمون ریشه واحد برای هر مقطع به‌صورت جداگانه است. در این آزمون فرض صفر، نشان‌گر وجود ریشه واحد در سری است. نتایج آزمون لوین، لین و چو در جدول (۲) ارائه شده است. همان‌طور که از جدول (۲) پیداست، تمام متغیرهای پژوهش در سطح مانا هستند.

جدول (۲): نتایج آزمون لوین، لین و چو برای متغیرهای پژوهش

نام متغیر	نماد متغیر	آماره t	احتمال	نتیجه
کیفیت گزارشگری مالی	<i>EQ</i>	-۳۶/۰۷۰	۰/۰۰۰	مانا
دوره تصدی مدیریت	<i>ME</i>	-۳۷/۱۹۳	۰/۰۰۰	مانا
دوره تصدی حسابرس	<i>Tenure</i>	-۸/۰۷۲	۰/۰۰۰	مانا
اندازه شرکت	<i>SIZE</i>	-۱۰/۸۲۴	۰/۰۰۰	مانا
اموال، ماشین‌آلات و تجهیزات	<i>PPE</i>	-۱۲/۳۳۰	۰/۰۰۰	مانا
نرخ بازده دارایی‌ها	<i>ROA</i>	-۱۳/۸۲۷	۰/۰۰۰	مانا
نرخ بازده حقوق صاحبان سهام	<i>ROE</i>	-۱۳/۸۸۳	۰/۰۰۰	مانا

عدم وجود هم خطی

برای بررسی وجود یا عدم وجود هم خطی چندگانه از عامل تورم واریانس (VIF) استفاده می‌گردد. اگر این مقدار به طور قابل ملاحظه‌ای بیش از یک (معمولاً بیش از ۱۰) باشد، باید به وجود هم خطی شدید چندگانه شک کرد؛ در غیر این صورت وجود هم-خطی بین متغیرهای توضیحی مدل رد می‌شود. عامل تورم واریانس برای متغیرهای مدل‌های پژوهش در جدول (۳) ارائه شده است.

جدول ۳: نتایج آزمون عامل تورم واریانس

نماد متغیر	نام متغیر	فرضیه اول	فرضیه دوم
ME	دوره تصدی مدیریت	۱/۰۱۰	---
Tenure	دوره تصدی حسابرس	---	۱/۰۰۲
SIZE	اندازه شرکت	۱/۰۰۹	۱/۰۱۰
PPE	اموال، ماشین‌آلات و تجهیزات	۱/۰۲۹	۱/۰۲۸
ROA	نرخ بازده دارایی‌ها	۲/۹۰۳	۲/۸۹۵
ROE	نرخ بازده حقوق صاحبان سهام	۲/۹۵۴	۲/۹۳۲

نتایج آزمون فرضیه‌ها

جدول ۴-۶: نتایج آزمون فرضیه اول پژوهش

نام متغیر	نماد متغیر	ضریب	آماره t	احتمال
عرض از مبدأ	C	۰/۴۷۴	۴/۸۱۰	۰/۰۰۰
دوره تصدی مدیریت	ME	-۰/۰۱۱	-۲/۸۹۷	۰/۰۰۴
اندازه شرکت	SIZE	-۰/۰۱۹	-۵/۴۰۸	۰/۰۰۰
اموال، ماشین‌آلات و تجهیزات	PPE	۰/۰۰۹	۰/۲۹۷	۰/۷۶۶
نرخ بازده دارایی‌ها	ROA	-۰/۱۵۵	-۲/۹۵۲	۰/۰۰۳
نرخ بازده حقوق صاحبان سهام	ROE	۰/۰۳۴	۱/۲۲۶	۰/۲۲۰
		ضریب تعیین		۰/۲۵۹
		ضریب تعیین تعدیل شده		۰/۱۴۷
		دوربین واتسون		۲/۲۰۴

آماره F فیشر (احتمال)	۲/۳۲۴ (۰/۰۰۰)
-----------------------	---------------

جدول ۴-۷: نتایج آزمون فرضیه دوم پژوهش

نام متغیر	نماد متغیر	ضریب	آماره t	احتمال
عرض از مبدأ	C	۰/۴۵۲	۴/۵۳۹	۰/۰۰۰
دوره تصدی حسابرس	Tenure	۰/۰۱۴	۲/۴۲۱	۰/۰۱۵
اندازه شرکت	SIZE	-۰/۰۱۹	-۵/۳۷۶	۰/۰۰۰
اموال، ماشین آلات و تجهیزات	PPE	۰/۰۱۵	۰/۵۱۶	۰/۶۰۵
نرخ بازده دارایی‌ها	ROA	-۰/۱۴۶	-۲/۷۷۳	۰/۰۰۵
نرخ بازده حقوق صاحبان سهام	ROE	۰/۰۳۲	۱/۱۵۰	۰/۲۵۰
		ضریب تعیین		۰/۲۵۶
		ضریب تعیین تعدیل شده		۰/۱۴۴
		دوربین واتسون		۲/۱۷۳
		آماره F فیشر (احتمال)		۲/۲۸۸ (۰/۰۰۰)

بحث و نتیجه گیری

بی تردید کارآمدی نظام مالی یک کشور به عنوان زیر مجموعه‌ای از نظام اقتصادی آن کشور و با توجه به روابط متقابل با دیگر اجزاء، می‌تواند بر کارآمدی سیستم اقتصادی تأثیر بسزایی داشته باشد. بازار سرمایه در این میان به عنوان زیر مجموعه‌ای از نظام مالی، از جایگاه ویژه‌ای برخوردار بوده و نقش اساسی در جذب، هدایت و تخصیص سرمایه موجود در جامعه، به سمت سرمایه‌گذاری در امر تولید و اشتغال‌زایی بر عهده دارد. بازار بورس مانند هر بازار دیگری اصول و شرایط ویژه‌ای دارد که با در نظر گرفتن و عمل به این اصول پایه‌ای می‌توان به سرمایه‌گذاری و خرید و فروش سهام اقدام کرد و همچنین، به درک واقعی از مسائل موجود در بورس رسید. اصولاً سرمایه‌گذاران باید بررسی‌های وسیعی در موقع خرید یا فروش سهام انجام دهند؛ زیرا آن‌ها نقدترین دارایی خود را به سهام تبدیل می‌کنند. اگر آن‌ها بدون توجه به یک سری از عوامل به سرمایه‌گذاری اقدام کنند، نتایج مطلوبی از سرمایه‌گذاری عایدشان نخواهد شد. باید توجه داشت که از جمله عوامل اساسی در ایجاد تغییرات بنیادی در محیط اقتصادی ایران، می‌توان عمومی شدن مالکیت بنگاه‌های اقتصادی، تأمین مالی از طریق مشارکت عمومی و خصوصی‌سازی بخش‌های دولتی و بنگاه‌های اقتصادی را نام برد. در چنین شرایطی شفافیت و کیفیت مطلوب اطلاعات مالی، که پایه و اساس تصمیم‌گیری‌های بهینه اقتصادی سرمایه‌گذاران، اعتباردهندگان و به طور اعم استفاده‌کنندگان از اطلاعات است، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار می‌باشد. حال از یک سو بر اساس نظریه نمایندگی^۶ مدیران، نمایندگان سهامداران شرکت بوده و بایستی در جهت منافع آن‌ها عمل نمایند. از سوی دیگر یکی از اهداف اساسی وضع استانداردهای حسابداری این است که استفاده‌کنندگان بتوانند با اتکال بر صورت‌های مالی تصمیمات نسبتاً مربوط و صحیحی اتخاذ کنند، پس نیاز حرفه حسابداری به آن شیوه از گزارشگری می‌باشد که منافع تمام

6. Agency Theory

استفاده‌کنندگان به صورتی مطلوب رعایت شود. حساب‌رسان نیز وظیفه دارند که بر مطلوبیت صورت‌های مالی در چارچوب استانداردهای حسابداری صحنه بگذارند، در حالی که استانداردهای حسابداری نیز در بعضی از موارد دست مدیران را برای انتخاب روش حسابداری باز می‌گذارد. در واقع مشکل از آنجایی ناشی می‌شود که افشای نامطلوب اطلاعات در بعضی مواقع باعث گمراه‌کننده شدن صورت‌های مالی می‌شود، در حالی که صورت‌های مالی از نظر قرار گرفتن در چارچوب استانداردهای حسابداری مشکلی نداشته و حساب‌رسان از این نظر نمی‌توانند بر صورت‌های مالی اشکالی بگیرند.

هدف پژوهش حاضر این است که تاثیر دوره تصدی مدیریت و حساب‌رس بر کیفیت گزارشگری مالی را مورد بررسی قرار داده و با تجزیه و تحلیل نمودن نتایج به دست آمده نوع رابطه بین آن‌ها را مشخص نماید. نتایج فرضیه اول پژوهش حاکی از آن است که ضریب تعیین برابر ۰/۲۵۹ است، یعنی ۲۵/۹٪ از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل قابل توضیح است. مقدار دوربین واتسون در این مدل برابر ۲/۲۰۴ است، با توجه به این که آماره به دست آمده در دامنه ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد، بیانگر عدم وجود خودهمبستگی سریالی بین باقیمانده‌ها است. ضریب آماره t به دست آمده برای متغیر دوره تصدی مدیریت برابر با ۰/۱۱- می‌باشد و احتمال آماره آن ۰/۰۰۴ است. بنابراین می‌توان ادعا کرد که بین دوره تصدی مدیریت و کیفیت گزارشگری مالی ارتباط معکوس و معناداری وجود دارد. همچنین نتایج فرضیه دوم پژوهش بیانگر آن است که ضریب تعیین برابر ۰/۲۵۶ است، یعنی ۲۵/۶٪ از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل قابل توضیح است. مقدار دوربین واتسون در این مدل برابر ۲/۱۷۳ است، با توجه به این که آماره به دست آمده در دامنه ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد، بیانگر عدم وجود خودهمبستگی سریالی بین باقیمانده‌ها است. ضریب آماره t به دست آمده برای متغیر دوره تصدی حساب‌رس برابر با ۰/۱۴- می‌باشد و احتمال آماره آن ۰/۰۱۵ است. بنابراین می‌توان ادعا کرد که بین دوره تصدی حساب‌رس و کیفیت گزارشگری مالی ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد.

پیشنهادات برگرفته از نتایج پژوهش

- به شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران توصیه می‌شود در انتخاب مدیران خود به توانایی آن‌ها توجه کافی داشته و برای تعیین مدت دوره تصدی آن‌ها به بررسی توانایی و دانش حسابداری مدیران توجه ویژه داشته باشند. با توجه به اینکه حسابداری مهمترین و با اهمیت‌ترین اطلاعات را برای مدیریت شرکت‌ها فراهم می‌کند، پیشنهاد می‌شود که مدیرانی برای شرکت‌ها انتخاب شوند که تخصص حسابداری لازم برای کاربست اطلاعات فراهم شده را داشته باشند.
- در این تحقیق دوره تصدی مدیریت به عنوان سازوکارهای حاکمیت شرکتی استفاده شد. به محققین پیشنهاد می‌شود که موضوع این تحقیق را با در نظر گرفتن سازوکارهای دیگری از حاکمیت شرکتی دنبال نمایند.
- الزام شرکت‌ها به ارائه اطلاعاتی علاوه بر اطلاعات رایج، به عنوان مثال بخشی تحت عنوان تحلیل‌های مدیریتی به گزارش‌های مالی اضافه شود تا سرمایه‌گذاران راحت‌تر بتوانند عملکرد شرکت را مورد ارزیابی قرار داده و تصمیمات منطقی اتخاذ نمایند.
- با توجه به تأیید اثر دوره تصدی حساب‌رس، به سرمایه‌گذاران پیشنهاد می‌شود که قبل از سرمایه‌گذاری به نوع حساب‌رس دعوت شده توجه بیشتری نمایند.
- به سازمان بورس اوراق بهادار پیشنهاد می‌گردد که بر اساس این پژوهش و مطالعات تکمیلی، مکانیزمی برای ارزیابی کیفیت حساب‌رسی طراحی نموده، معیارهای کیفیت حساب‌رسی را مشخص سازد و در این خصوص، موسسات برتر را معرفی نماید.
- از آنجا که کاهش عدم تقارن اطلاعات در بازارهای مالی باید منجر به افزایش رفاه عمومی گردد، کاهش عدم تقارن اطلاعات بایستی یک هدف مطلوب عمومی برای تنظیم‌کنندگان رویه‌های حسابداری برای تدوین استانداردها باشد.
- بر اساس نتایج حاصل از این پژوهش به مدیران، سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان شرکت‌ها پیشنهاد می‌گردد برای اینکه بتوانند اطلاعات بهتر و کامل‌تری در مورد نحوه مدیریت و ترکیب منابع مالی شرکت‌ها در اختیار داشته باشند به ویژگی‌های ساختاری شرکت‌های مورد نظرشان توجه نمایند.

مراجع

- احمدپور، احمد و احمدی، احمد. (۱۳۸۷). استفاده از ویژگی‌های کیفی اطلاعات مالی در ارزیابی کیفیت سود، بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، شماره ۵۲، صص ۱۶-۳.
- خواجوی، شکراله و قدیریان آرمانی، محمدحسین. (۱۳۹۷). توانایی مدیران، عملکرد مالی و خطر ورشکستگی، مجله دانش حسابداری، شماره ۱، بهار ۹۷، صص ۶۱-۳۵.
- رضایی، فرزین و فیروز علیزاده، اکرم و داودی، کیومرث. (۱۳۹۷). بررسی تاثیر ساختار مالکیت بر رابطه بین تغییرات سودآوری و کوتاه بینی مدیریت شرکت‌ها. دانش حسابرسی، سال هجدهم، شماره ۷۰، صص ۱۶-۱.
- نصیرزاده، فرزانه و اورادی، جواد و رجبعلی زاده، جواد. (۱۳۹۶). تأثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر محافظه‌کاری شرطی. دانش حسابرسی، سال هفدهم، شماره ۶۸، پاییز ۹۶، صص ۱۰۵-۸۳.
- نوروش، ایرج و ناظمی، امین و حیدری، مهدی. (۱۳۸۵). کیفیت اقلام تعهدی و سود با تأکید بر نقش خطای برآورد اقلام تعهدی. بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، شماره ۴۳، صص ۱۶۰-۱۳۵.
- Chen, Y., Du, K. (2019). The Role of Information Disclosure in Financial Intermediation with Investment Risk, *Journal of Financial Stability*, doi: <https://doi.org/10.1016/j.jfs.2019.100720>.
- Detthamrong, U and Chancharat, N and Vithessonthi, C. (2017). Corporate governance, capital structure and firm performance: Evidence from Thailand. *Research in International Business and Finance*, 42, 689-709.
- Matemilola, B.T and Bany-Arifin, A.N and Bany-Arifin, W. N.W and Nassir, Anuar. (2017). Does top managers' experience affect firms' capital structure?, *Research in International Business and Finance*, 184, 1-11.
- Nair, R., Muttakin, M., Khan, A., Subramaniam, N., Somanath, V.S. (2019). Corporate social responsibility disclosure and financial transparency: Evidence from India, *Pacific-Basin Finance Journal*, 56, pp. 330-351